

Відокремлені приклади

8 клас

- **Мета:** поглибити знання восьмикласників про відокремлені члени речення, ознайомити з відокремленими прикладками, їх місцем у реченні відповідно до означуваного слова; формувати вміння знаходити в тексті відокремлені прикладки, аналізувати їх, правильно інтонувати речення з відокремленими прикладками; розвивати вміння конструювати речення з відокремленими прикладками; формувати інтерес до відомих постатей України.

Очікувані результати

Після цього уроку учні зможуть :

- ▶ – знаходити відокремлені прикладки в реченнях тексту;
- ▶ – будувати речення з відокремленими прикладками;
- ▶ – вміти ставити розділові знаки;
- ▶ – пояснювати вживання розділових знаків.

Актуалізація опорних знань

- ▶ **Прикладка** — це різновид **означення**. Вона вказує на **ознаку** предмета, даючи йому іншу, конкретнішу назву. **Прикладка** виражається **іменником** у тому ж відмінку, що й означуване слово.
- ▶ **Прикладка** уточнює значення **означуваного слова** (це слово є **ширшим** поняттям, а **прикладка** — **вужчим**): *трава спориш* — у цьому словосполученні *трава* є **означуваним словом** (**ширшим** поняттям — трав є багато), а *спориш* — **прикладкою** (**вужчим** поняттям — яка саме *трава*).

УВАГА !

- ▶ За **прикладку** не треба вважати:
 - сполучення: *хліб-сіль, батько-мати, жар-птиця*;
 - прізвища до імен та імен по батькові: *Остапчук Петро Володимирович*;
 - сполучення синонімів та антонімів: *путь-дорога, стежки-доріжки, рід-плем'я, імпорт-експорт, купівля-продаж*.

Такі словосполучення не розчленовуються на головне й залежне слово, а виступають **одним членом речення**.

Відокремлена прикладка — це іменниковий зворот, який виступає в реченні як різновид означення.

▶ Відокремлюється комами, якщо:

- стоїть після пояснювального слова, виражається іменником (здебільше власною назвою):
 - ▶ *Навкруги чорне страшне море, безодня води і гніву (А.Головко).*
- стосується особового займенника:
 - ▶ *Далеко за синім морем на чужій чужині гинули вони, безталанні шукачі щастя (І.Цюпа).*
- стоїть перед пояснювальним іменником і має відтінок обставини:
 - ▶ *Чудовий піаніст, Лисенко надзвичайно точно й художньо передав твори Шопена, Шумана, Ліста.*
- **приєднується словами або, на ім'я, на прізвище, родом, походженням, на ймення, так званий, як-от, а саме, тобто, або (тобто), чи (тобто), наприклад, зокрема, особливо та ін.:**
 - ▶ *Людський хлопець, дядька Лева небіж, Лукаш на імення (Леся Українка).*
- приєднується сполучником як і має відтінок причини. Таке відокремлення не залежить від місця прикладки в реченні:
 - ▶ *Як учений, етнограф і фольклорист, Франко все життя з палким інтересом ставився до народної творчості (М. Рильський).*

Не відокремлюються прикладки, які разом зі словом як указують на інші додаткові відтінки або мають значення «в ролі кого, чого»:

Ліс зустрів мене як друга (М.Рильський).

▶ *Зверни увагу!*

Відокремлені прикладки відділяються **тире**:

- якщо вони стоять у кінці речення й перед ними можна, не змінюючи змісту, вставити слова а саме:
- ▶ *У хаті є ще у нього дві дівчини – Домаха й Меланка (У.Самчук).*
- якщо поширені прикладки уже мають у своєму складі розділові знаки:
- ▶ *Мати – ставна, смаглява гречанка, що була ніби старшою сестрою Ользі, – сама ув'язувала вузли, коли дівчата зайшли до хати (О.Гончар).*

Тренувальні вправи

- I. Складіть і запишіть кілька речень з відокремленими прикладками в поєднанні зі словами особливо, тобто, або, як, родом, так званий.
- II. Подані складні речення допускають подвійне тлумачення. Усуньте цю ваду за допомогою відокремлених означень або прикладок.
- ▶ 1. Перед полотнами художників, які були виставлені в музейній залі, юрмилися відвідувачі. 2. До Оксани підійшла сестра її подруги, яка була великим знавцем давньої літератури. 3. Обличчя наших футболістів, які були замурзані, з побитими колінами, світилися невимовною радістю. 4. На стадіоні я зустрів друга мого брата, який був палким уболівальником університетської баскетбольної команди.

Тренувальні вправи

Прочитайте подані речення. Спишіть, розставляючи пропущені розділові знаки при відокремлених прикладках. Поясніть свій вибір.

- Соняхи, щирі огнепоклонники, сходу кивають злогоголово.
- Ксенія мати багато вже начулася синових розповідей .
- Вони старі майстри-віртуози були схожі один на одного наче брати-близнюки...
- І зустріне нас гетьман козацький сам Хмельницький Богдан .
- У нього дуже смішне прізвище Замриборщ .
- Лаврін як менший син мав право зостатися в батьковій хаті .
- А хто не має історії тобто минулого не матиме звісно й майбутнього .
- Соняшник як декоративна рослина довго прикрашав тільки квітники та оранжереї .
- За вікном вагона мерехтіли далекі вогники сіл теплі земні зірки

Прочитайте текст. Випишіть речення з відокремленими означеннями та прикладками. Поясніть вживання розділових знаків •

Лікарська слава України

«Люди схожі на листя дерев», - писав колись Вергілій. Лише слово чи літопис у камені зберігають пам'ять про людські діяння. Той закон емоційної вічності стосується й медицини.

Понад тисячу років тому в Україні виникли перші в слов'янському світі монастирські лікарні, а чернець Києво – Печерської лаври Агапіт, відомий як « лікар безвідплатний», названий святим за працю на ниві зцілення. Перші лікарні почав будувати Єфрем – архієпископ Переяславський.

Усесвітньо відома плеяда блискучих українських учених – медиків. Її відкриває Юрій Дрогобич (Котермак), перший українець, який дістав звання доктора медицини. У п'ятнадцятому столітті його було обрано ректором Болонського університету. За ним – низка славних імен: Данило Самойлович, Нестор Максимович, Олександр Шумлянський – сини України, визнані в європейських університетах.

Немов рештки островів милосердя височать руїни козацьких шпиталів у Трахтемирові поблизу Канева, у серці Запорозької Січі, поблизу Овруча й Лебедина. Досі збереглися стіни шпиталю в Кам'янці – Подільському й мури Максаківського монастиря на Чернігівщині – першого притулку для божевільних.

А ось меморіальна панорама наших днів: на Поділлі, у Києві та Харкові – музеї М. Пирогова, Д. Заболотного, О. Богомольця. Не лише лікарям відомі ці прізвища (За Ю. Віленським, 172 сл.).

Підбиваємо підсумки

1. Які члени речення називаються відокремленими? Яка їх роль у мовленні?
2. За яких умов відокремлюються означення? Наведіть приклади.
3. Чим умови відокремлення прикладок подібні до умов відокремлення означень? А чим відмінні?
4. За яких умов відокремлені прикладки виділяються тире?
5. Сформулюйте правило стосовно того, коли прикладка зі сполучником як відокремлюється, а в яких випадках – ні.

Домашнє завдання

Д\з для тих, хто не був у закладі 09.04.2024.

Підготуйте розповідь про одного з відомих українців-письменників або науковців, використовуючи відокремлені прикладки. Текст запишіть.

Учні, які були в закладі, виконують вправи, що були озвучені.

- ▶ Роботу надіслати на освітню платформу Х'ЮМЕН або електронну адресу: altinbaeva.l.m@gmail.com
- ▶ ХАЙ ЩАСТИТЬ!
- ▶